

۲۳ ۴۱۶۸

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چالش‌های اقتصاد ایران

جلد دوم

www.ketab.ir

تألیف:

دکتر حمید ابریشمی

عضو هیات علمی دانشگاه تهران

محیا مومنی

فاطمه تیمورا

سیده فاطمه حسینی

مریم قنبری

سر شناسه	ابریشمی، حمید - ۱۳۳۰.
عنوان و پدیدآور	چالش‌های اقتصاد ایران جلد دوم/ تألیف: حمید ابریشمی، محیا مومنی، فاطمه تیمورا، سیده فاطمه حسینی، مریم قنبری
مشخصات نشر	تهران، نور علم.
مشخصات ظاهری	۲۵۴ ص. جدول.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۱۶۹-۵۱۳-۸ شابک دوره ۱-۵۱۳-۱۶۹-۶۰۰-۹۷۸
شناسه افزوده	مومنی، محیا، ۱۳۶۹، مولف.
شناسه افزوده	تیمورا، فاطمه، ۱۳۷۱، مولف.
شناسه افزوده	حسینی، سیده فاطمه، ۱۳۷۰، مولف.
شناسه افزوده	قنبری، مریم، ۱۳۷۲، مولف.
موضوع	ایران-اوضاع اقتصادی.
	ایران-سیاست اقتصادی.
رده بندی کنگره	HC ۴۷۵
رده‌بندی دیویی	۳۳۰/۹۵۵

نشر نور علم: تهران-انقلاب- خ ۱۲ فروردین- پلاک ۲۹۰- تلفن: ۶۶۴۰۵۸۸۰ و ۶۶۹۵۷۰۲۱
 فروشگاه: خ ۱۲ فروردین- پلاک ۲۹۰- کتاب چرتکه و نور علم - ۰۹۱۲۲۰۷۹۸۴۹ - ۶۶۱۷۴۹۱۰
 پخش: قلم سینا - انقلاب - ۱۲ فروردین - ساختمان ۲۸۶ واحد ۴ تلفن ۶۶۹۵۷۰۲۱ و ۶۶۹۵۷۱۲۰

عنوان کتاب: چالش‌های اقتصاد ایران جلد دوم
 تألیف: دکتر حمید ابریشمی، محیا مومنی، فاطمه تیمورا،
 سیده فاطمه حسینی، مریم قنبری

ناشر: نور علم

شمارگان: ۵۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۶۹-۵۱۴-۸

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۱

چاپ و صحافی: سورنا

قیمت: ۱۳۰۰۰۰ تومان

در صورت عدم دسترسی به کتابها، از طریق تماس با
 ۰۹۱۲۳۳۳۴۲۲۹ کتابها به تمام نقاط ایران ارسال می شود.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۳	فصل ۱: نرخ ارز
۳	تاریخچه
۴	مقدمه
۵	بازخورد نوسانات نرخ ارز
۸	ادبیات نظری موضوع
۸	تأثیر نوسانات نرخ ارز بر اقتصاد ایران
۹	۱- عملکرد اقتصادی: سطح قیمت، رشد و اشتغال
۱۰	۲- تراز تجاری و صادرات
۱۱	۳- بازارهای مالی
۱۲	تورم و نرخ ارز
۱۲	ماهیت و علل تورم
۱۳	عوامل اسمی و واقعی مؤثر بر تورم
۱۳	استقلال بانک مرکزی و ارتباط آن با میزان تورم در ایران
۱۴	تورم و پول
۱۵	تورم و بودجه دولت
۱۸	عواملی که در بلندمدت بر نرخ ارز اثر می‌گذارد
۱۹	تورم و نظام‌های نرخ ارز

۲۰.....	تورم و درآمدهای نفتی
۲۱.....	اثر تحریمها بر نرخ ارز
۲۲.....	بحران ارزی و تأثیر آن بر عملکرد تولید و بخش حقیقی
۲۴.....	بخش پولی و بانکی
۲۴.....	بخش مالی
۲۴.....	بخش تولیدی
۲۵.....	بخش تجاری
۲۵.....	شکل گیری انتظارات و اعتماد عمومی
۲۵.....	مروری بر تجربه کشور ترکیه
۲۶.....	بحران ارزی ترکیه
۲۶.....	آسیب پذیری و تضعیف نرخ ارز
۲۷.....	پیامدهای اقتصادی برای ترکیه
۲۷.....	خط مشی های اجتماعی
۲۸.....	پیامدهای مربوط به اقتصاد ایالات متحده
۳۰.....	نتیجه گیری
۳۰.....	ارائه ی راهکارها و پیشنهادها
۳۱.....	جمع بندی
۳۳.....	فصل ۲: صندوقهای بازنشستگی
۳۳.....	تاریخچه
۳۴.....	مقدمه
۳۵.....	بیان مسئله
۳۵.....	عدم توازن منابع و مصارف (ناپایداری مالی)
۳۶.....	رشد اقتصادی پایین
۳۶.....	عدم جذابیت سرمایه گذاری داخلی با توجه به فضای نااطمینانی موجود در بازارها، فقدان بستر لازم برای سرمایه گذاری و عدم مدیریت صحیح ریسک
۳۷.....	بازنشستگیهای پیش از موعد

۳۷	سن بازنشستگی پایین
۳۷	مبنای محاسبه‌ی مستمری و عدم ارتباط آن با نرخ تورم
۳۸	سیاست صلاح‌دید در تعدیل میزان مستمری
۳۸	مستمری بازماندگان
۳۸	اتکای مالی و مدیریتی به دولت
۳۹	قوانین مربوط به مشاغل سخت و زیان‌آور
۴۰	نرخ بیکاری بالا
۴۰	نرخ جایگزینی بالا
۴۰	بحران جمعیتی از بعد پیر شدن جمعیت
۴۱	نسبت پشتیبانی پایین
۴۲	مروری بر تجربه کشور ترکیه
۵۲	نتیجه‌گیری
۵۳	ارائه‌ی راهکارها و پیشنهادها
۵۶	جمع‌بندی
۵۷	فصل ۳: اشتغال و بیکاری
۵۷	تاریخچه
۵۸	مقدمه
۵۸	اشتغال در دیدگاه مکاتب مختلف
۵۸	الف) کلاسیک‌ها و نئوکلاسیک‌ها
۵۹	ب) کینزین‌ها
۶۱	پ) پولگرایان
۶۲	ت) کلاسیک‌های جدید
۶۳	ث) نظریه دور تجاری حقیقی
۶۴	ج) نئوکینزین‌ها
۶۵	ادبیات نظری موضوع
۶۷	الف) بازار بخش‌بندی شده
۶۷	ب) چسبنده و غیرقابل انعطاف بودن

۶۸	پ) بازار ثانویه بودن.....
۶۹	ت) تنظیم شده بودن بازار نیروی کار.....
۶۹	ث) قراردادی و مشارکتی بودن.....
۷۰	بررسی قانون اوکان در ایران.....
۷۲	ماهیت مقررات کار و نیاز به آن.....
۷۷	مقررات در ایران.....
۷۹	مروری بر تجربه کشور چین.....
۸۰	استراتژی‌ها و سیاست‌های اشتغال چین.....
۸۰	- سیاست‌های اقتصاد کلان.....
۸۱	- سیاست‌های مالی، پولی و مالیاتی.....
۸۲	- سیاست‌های امنیت اجتماعی.....
۸۲	- بهبود سیستم خدمات اشتغال عمومی و توسعه بازار کار.....
۸۳	- تأسیس و بهبود سیستم آموزش حرفه‌ای ملی.....
۸۳	- سیاست‌های نظارت بر بیکاری.....
۸۵	نتیجه‌گیری.....
۸۷	ارائه‌ی راهکارها و پیشنهادها.....
۸۷	- بخش صنعت.....
۸۷	- قوانین بازار کار.....
۸۹	- سیاست‌های کلی.....
۹۰	جمع‌بندی.....
۹۱	فصل ۴: تورم.....
۹۱	تاریخچه.....
۹۲	مقدمه.....
۹۳	بیان مسأله.....
۹۳	مبانی نظری دلایل بروز تورم.....
۹۳	نظریه‌های اقتصادی.....

نظریه‌های سیاسی - اجتماعی.....	۹۵
نقدینگی و اضافه برداشت بانک‌ها از بانک مرکزی.....	۹۵
چارچوب سیاستی هدف‌گذاری تورمی.....	۹۸
چالش‌های اجرای چارچوب سیاستی هدف‌گذاری تورمی در ایران:.....	۱۰۰
سیاست‌های مرتبط با تورم در ایران.....	۱۰۱
سیاست پولی (نرخ سود بانکی).....	۱۰۱
سیاست مالی.....	۱۰۲
عوامل اصلی و اثرگذار بر تورم در اقتصاد ایران.....	۱۰۲
مطالعه موردی کشور عربستان.....	۱۰۸
مقدمه.....	۱۰۸
سیاست پولی در عربستان.....	۱۰۹
هدف اصلی ساما.....	۱۰۹
نتیجه‌گیری.....	۱۱۴
ارائه راهکارها و پیشنهادها.....	۱۱۵
جمع‌بندی.....	۱۱۶
فصل ۵: مالیات.....	۱۱۷
مقدمه.....	۱۱۷
بیان مسئله.....	۱۱۸
شناخت مالیات.....	۱۱۸
اصل عدالت.....	۱۱۹
اصل درآمد.....	۱۲۰
اصل شخصی ساختن مالیات.....	۱۲۰
اصل پرداخت.....	۱۲۰
اصل مطلوبیت.....	۱۲۰
ساختار مالیات.....	۱۲۱
مالیات مستقیم.....	۱۲۱

۱۲۲.....	مشمولان مالیات مستقیم
۱۲۳.....	مالیات غیرمستقیم
۱۲۳.....	مالیات بر ارزش افزوده
۱۲۴.....	نرخ کم تر از استاندارد
۱۲۴.....	نرخ بالاتر از استاندارد
۱۲۵.....	تعلق مالیات
۱۲۵.....	شکاف مالیاتی
۱۲۶.....	وقفه های مالیاتی
۱۲۶.....	معافیت مالیاتی
۱۲۸.....	نسبت درآمد ملی به تولید ناخالص داخلی
۱۲۹.....	درآمد مشمول مالیات
۱۳۰.....	ظرفیت مالیاتی
۱۳۰.....	مالیات و کارایی اقتصادی
۱۳۱.....	مطالعه موردی کشور نروژ
۱۳۳.....	مروری بر نظام مالیاتی ایران
۱۳۳.....	درآمدهای مالیاتی پیش از انقلاب اسلامی
۱۳۴.....	درآمد مالیات پس از دوران انقلاب اسلامی
۱۳۶.....	رویه های اخذ مالیات در ایران
۱۳۸.....	مطالعه موردی کشور آلمان
۱۳۸.....	مشکلات و موانع نظام مالیاتی ایران
۱۳۹.....	توهم مالی
۱۳۹.....	اندازه دولت
۱۴۰.....	ساختار مالیات ستانی
۱۴۰.....	هزینه های بالای وصول مالیات و افزایش ناگهانی مالیات
۱۴۱.....	عدم نظارت
۱۴۲.....	عدم شفافیت و نبود بانک داده

۱۴۳.....	اقتصاد سایه
۱۴۳.....	ارائه‌ی راهکارها و پیشنهاده‌ها
۱۴۳.....	اصلاح اشکالات موجود در سیستم مالیاتی
۱۴۴.....	جمع‌بندی
۱۴۷.....	فصل ۶: نظام بانکی
۱۴۷.....	تاریخچه
۱۴۸.....	مقدمه
۱۵۱.....	بیان مسأله
۱۵۳.....	درون‌زایی پول
۱۵۴.....	بانکداری اسلامی ایران
۱۵۸.....	اطلاعات نامتقارن
۱۶۳.....	حاکمیت شرکتی
۱۶۵.....	بازار بین بانکی
۱۶۸.....	مروری بر تجربه کشور مالزی
۱۷۰.....	گام اول
۱۷۱.....	چارچوب قانونی سیستم
۱۷۱.....	بانکداری اسلامی مالزی
۱۷۲.....	بررسی نسبت‌های مالی
۱۷۴.....	نتیجه‌گیری
۱۷۶.....	ارائه‌ی راهکارها و پیشنهاده‌ها
۱۷۹.....	جمع‌بندی
۱۸۱.....	فصل ۷: جذب سرمایه‌گذاری و موانع آن
۱۸۱.....	مقدمه
۱۸۲.....	پیشینه سرمایه‌گذاری در ایران
۱۸۳.....	مبانی نظری
۱۸۶.....	معایب و مزایای سرمایه‌گذاری

۱۸۸.....	بازارهای داخلی.....
۱۸۹.....	مشکلات و موانع بر سر راه سرمایه‌گذاری.....
۱۹۳.....	رابطه سرمایه‌گذاری با محیط کسب‌وکار.....
وضعیت ایران در گزارش انجام کسب‌وکار بانک جهانی بر اساس آخرین سال	
۱۹۷.....	انتشار.....
۱۹۷.....	موانع پیش روی کسب‌وکار در ایران.....
۱۹۹.....	ارائه راهکار و پیشنهادها.....
۲۰۱.....	فصل ۸: بورس و بازارهای مالی.....
۲۰۱.....	مقدمه.....
۲۰۲.....	تاریخچه.....
۲۰۳.....	انواع بازارهای دارایی.....
۲۰۵.....	بازار بورس و اوراق بهادار در ایران.....
۲۰۶.....	صندوق سرمایه‌گذاری.....
۲۰۷.....	صندوق سرمایه‌گذاری قابل معامله (ETF).....
۲۰۷.....	سپرده‌های بانکی.....
۲۰۸.....	کالاهای فیزیکی.....
۲۰۸.....	اوراق بدهی.....
۲۰۹.....	بازار ارز.....
۲۱۰.....	استارت‌آپ‌ها.....
۲۱۰.....	بازار ارز دیجیتال.....
۲۱۲.....	بازار سهام.....
۲۱۴.....	بازار اولیه و بازار ثانویه.....
۲۱۵.....	بورس و فرابورس.....
۲۱۶.....	بازار پایه.....
۲۱۶.....	ویرترین اقتصادی.....
۲۱۸.....	چالش‌ها و ارائه‌ی راهکارها و پیشنهادها.....

مقدمه مؤلفین

دانش اقتصاد به مانند سایر زیر مجموعه‌های علوم اجتماعی، به مطالعه موضوعات و پدیده‌هایی می‌پردازد که ماهیتی پیچیده و مبهم داشته که این ابهام ریشه در تعداد عوامل موثر بر هر پدیده، آزمون‌ناپذیری بسیاری از گزاره‌ها (به لحاظ تجربی) و درهم‌تنیدگی علت و معلول‌ها دارد. از این رو علوم اجتماعی از جمله اقتصاد همواره بستر تضارب آرا و جدال‌های فکری دانشمندانی بوده که هر یک براساس روش علمی اما از زوایای متفاوت و با رویکردهای مختلف به موضوعی واحد می‌نگریستند؛ بدون اینکه در بیشتر موارد، ابزاری جامع و مورد اتفاق جهت قضاوت در خصوص برتری هریک بر دیگری در دست باشد. به همین سبب اختلاف نظر پیرامون پدیده‌ها و سیاست‌های اقتصادی در هر جامعه ریشه در ذات مبهم و پیچیده این پدیده‌ها داشته و مقوله‌ای طبیعی و همیشگی است.

در کشور ما، همگام با رشد و پیشرفت دانش اقتصاد به‌ویژه طی چند دهه اخیر که مهم‌ترین جلوه آن، توسعه آموزش اقتصاد در دانشگاه‌ها و افزایش در تعداد صاحب‌نظران اقتصادی کشور است، فضای نقادی و اندیشه‌ورزی اقتصادی به طور محسوسی نسبت به سال‌های پیش از آن ارتقا یافته است. فضای دانشگاهی و محیط‌های علمی همواره شاهد بهبود کمیت و کیفیت تحلیل چالش‌های اقتصادی کشور و نقد سیاست‌های اقتصادی دولت‌ها توسط کارشناسان اقتصادی در قالب کتب، مقالات، مصاحبه‌ها، سخنرانی‌ها و ... بوده است. به ویژه در مورد برخی مسائل ریشه‌دار مبتلا به اقتصاد ایران و موضوعات اقتصادی اساسی که همواره در محافل علمی و سیاست‌گذاری کشور محل اختلاف نظر بوده است، حجم نظرات ابرازشده به گونه‌ای است که تحلیل‌ها و دیدگاه‌های متعددی درباره هریک از موضوعات در معرض نظر محققان قرار داده است.

اثری که بدین وسیله تقدیم جامعه علمی کشور شده است، مجموعه‌ای است که تحلیل عمیق در باب مهم‌ترین موضوعات مورد بحث در فضای اقتصادی کشور با استفاده از تحلیل‌های برآمده از بهترین نظریه‌های اقتصادی و همچنین دیدگاه‌های مختلف کارشناسان و صاحب‌نظران اقتصادی ارائه کرده است. در هر یک از فصول این مجموعه به یکی از موضوعات اقتصادی مهم مورد اختلاف

در کشور پرداخته شده که همراه با مقایسه موضوع مذکور با کشور منتخب، پیشنهادها و راهکارهایی جهت تقلیل مسئله مورد نظر ارائه گردیده است.

موضوعاتی که در این کتاب به آن‌ها پرداخته خواهد شد عبارتند از: نرخ ارز، صندوق‌های بازنشستگی، اشتغال و بیکاری، تورم، مالیات، نظام بانکی، سرمایه‌گذاری و بورس ایران. بدون تردید خواننده فرهیخته نیز تایید می‌کند که موضوعات ذکر شده، همواره در فضای دانشگاهی و رسانه‌ای کشور، موضوعاتی چالشی و محل اختلاف نظر بوده است.

نوآوری این کتاب رویکرد مقایسه‌ای با کشورهای منتخبی است که با مسئله مورد نظر مواجه بوده‌اند. لذا، با بررسی اقتصاد کشور منتخب جهت مقایسه دیدگاه‌ها، راهکارها و سیاست‌های به کار گرفته شده در مسئله مورد نظر، می‌توان به دیدگاه جامع‌تری درباره مسائل اقتصادی دست یافت.

موضوع کتاب و ادبیات آن به شکلی است که برای تمامی علاقه‌مندان به آشنایی به مسائل اقتصادی ایران از جمله سیاست‌گذاران و مسئولان رده‌های مختلف، مدیران، کارشناسان و صاحب‌نظران اقتصادی، دانشجویان رشته‌های مختلف و تمامی دغدغه‌مندان اقتصاد کشور قابل استفاده است. زبان کتاب به دور از تکلف، روان و شواست. تصمیم بر این است که به حول و قوه الهی، مجلدات بعدی این مجموعه نیز با همین سبک و زوال در اختیار مخاطبان فرهیخته قرار گیرد تا تمامی موضوعات مهم و مورد بحث در اقتصاد ایران، در قالب این مجلدات پوشش داده شود. "تا چه قبول افتد و چه در نظر آید".

در پایان خداوند متعال را به سبب اعطای توفیق خدمتی هرچند کوچک به جامعه علمی و عموم علاقه‌مندان اقتصاد ایران خاضعانه شکرگذاری کرده و از او تداوم این توفیق و اثرگذاری این تلاش بر بهبود عملکرد اقتصاد کشور را خواستاریم.

گروه مولفین